

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנינים בני כשתילי זיתים סביב לשלחנם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון זרע שמשון המבואר

פרשת בהעלותך

אותיות א • ב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה

לשיתופיות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבריו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המטיעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעניק בדבריו רבנו ולבארם כראוי עד הוכן שמשנת ידנו, אולם דבריו רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעונו, ובדאי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים וז"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דבריו חז"ל או רבותינו הקדושים, בדאי לא על רבינו הקדוש ז"ע ויהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לסי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דבריו, רבנו, אא מננו שמיציאם לדינו כבדי שנוכל לתקנם ולשלכם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים, וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת בְּהֶעֱלֵתָךְ

א

להדליק עד
שתהא
שלהבת עולה
וכי, מקאן
שמעלה
היתה וכי

פסוק (במדבר ח, ב) 'בְּהֶעֱלֵתָךְ אֶת הַנֵּרוֹת', שְׁצִירְיָךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵהֶבֶת פֶּרֶשׁ רִשְׁי, עַל שֵׁם שֶׁהִלֵּב עוֹלָה מֵאֵלֶיָּה. וְעוֹד דְּרִשְׁו (ספרי בהעלותך פסוקא ס), מִכָּאן שֶׁמִּעֲלָה הִיָּתָה וְכו'.

פסוק
בהעלתך את
הנרות, פרש
רש"י על שם
שהלבה עולה
וכי, שצריך

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

א

ביאור דרשת חז"ל מ'בהעלותך' שצריך שתעלה השלהבת מאליה, ושהכהן היה עולה במדרגות בהדלקת הנרות

בְּהֶעֱלֵתָךְ אֶת הַנֵּרוֹת, שְׁצִירְיָךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיָּה - שֶׁתַּחֲחִיל הַשְּׁלֵהֶבֶת לַעֲלֹת מֵאֵלֶיָּה כִּלְפֵי מַעֲלָה, וְלֹא שִׁנִּיחָנָה וְיִלָּךְ מִיַּד כִּשְׁתַּחֲחִיל הָאֵשׁ לְהֵאָחֵז בָּהּ. וְעוֹד דְּרִשְׁו רַבּוּתֵינוּ (ספרי פרשת בהעלותך פסוקא ס) מִכָּאן - מִמָּה שֶׁקָּרָא הַתּוֹרָה לְהַדְלִיק הַנֵּר 'הַעֲלֵאָה', שְׁמִעֲלָה - מִדְּרָגָה הִיָּתָה מוֹנַחַת לִפְנֵי הַמְּנוֹרָה, שְׁעִלִּיה הִיָּה הַכֵּהן עוֹמֵד, בְּשַׁעֲה שֶׁהִיָּה מְטִיב' אֶת הַנֵּרוֹת - מִנְקָה אוֹתָן וּמְכִין אוֹתָן לְהַדְלִיק. עַד כֵּאן מִפִּירוּשׁ רִשְׁי.

בפסוק האמור בפרשתינו (במדבר ח, ב) 'בְּהֶעֱלֵתָךְ אֶת הַנֵּרוֹת', פֶּרֶשׁ רִשְׁי בְּטַעַם שֶׁהַפְּסוּק נִקְט לְשׁוֹן 'הַעֲלֵאָה', עַל שֵׁם שֶׁהִלֵּב - הַשְּׁלֵהֶבֶת הוֹלֵךְ וְעוֹלָה כִּלְפֵי מַעֲלָה כְּפִי טַבַּע הָאֵשׁ, לִכֵּן כְּתוּב בְּצִוּוֵי שֶׁל הַדְּלָקָתָן שֶׁל נֵרוֹת הַמְּנוֹרָה לְשׁוֹן עֲלִיָּה, שֶׁמִּהֲדִלְקָה עוֹלָה הָאֵשׁ כִּלְפֵי מַעֲלָה. וּמִמָּה שֶׁהַפְּסוּק לֹא נִקְט בְּלִשׁוֹנוֹ לְשׁוֹן 'הַדְּלָקָה' וְכִדּוּמָה, שֶׁהוּא עַל מַעֲשֵׂה הַהַדְּלָקָה עֲצוּמוֹ, אֵלֹא לְשׁוֹן 'הַעֲלֵאָה' עַל שֵׁם עֲלִיַּת הָאֵשׁ, דְּרִשְׁו¹, שְׁכוּנוֹת הַפְּסוּק לְלַמְּדֵנוּ שְׁצִירְיָךְ הַכֵּהן

צִיּוֹנִים וּמִקְזָרוֹת

1. לפי שגובה המנורה היה י"ח טפחים כגובה אדם בינוני, על כן היה הכהן צריך לעלות למקום גבוה בשעת הטבת הנרות. עפ"י רמב"ם (פירוש המשניות מסכת תמיד פ"ג מ"ט). 2. לשון הספרי, 'העלה נרותיה' (במדבר ח, ג), עשה לה מעלות, מיכן אמרו אבן היתיה לפני המנורה, ובה שלש מעלות, שעליה הכהן עומד ומטיב את הנרות. ועיין עוד בתמיד (פ"ג מ"ט), שהיו שם שלש מעלות, ובפירוש הרע"ב (שם) כתב, שהוא כנגד שלש לשונות של 'העלאה' שכתובות במנורה, 'בהעלותך את הנרות', 'והעלה את נרותיה', 'להעלות נר תמיד'. וראה משכיל לדוד (בפרשתינו), שביאר דקדוק לשון רש"י, על פי הרע"ב. וראה עוד בספרי דבי רב (על הספרי, ד"ה בהעלותך) ובעמק הנצי"ב (שם).

א. לשון הפסוק, 'דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות'. ב. בתורת כהנים (פרשת אמור פסוקא יג, ז) דרשו בכוונת הכתוב (שמות כו, כ) 'להעלות נר תמיד', כדי שתהא שלהבת עולה. ובשבת (כא, א) דרשו כן לענין איכות הפתילות, שיהיו עשויות בטוב כדי שתהא השלהבת עולה מאליה. ומוסיפה הגמרא, שלא שתהא עולה על ידי דבר אחר, ראה רש"י שם, וביארנו בפנים על פי פירושו בדין העלאת השלהבת מאליה, וכפי שצוין בהערה הבאה. ג. כך הוא פשט כוונת רש"י, על פי פירוש הרא"ם. ובהמשך מביא רבינו באופן אחר. ד. כך הוא פשט כוונת רש"י, ולהלן ביאר רבינו באופן אחר. ה. מלשון 'עלייה'.

הַפֶּעַם עַל שֵׁם שֶׁהִלָּחַב עוֹלָה וְכו'.

וַיֵּשׁ לֹמֶר, דְּרַשׁ"י הִרְגִּישׁ לָמָּה דּוֹקָא
בְּעֵנִין הַדְּלִיקַת הַמְּנוּרָה אֲמַר
הַכְּתוּב תָּמִיד לְשׁוֹן הַעֲלָאָה, מָה שֶׁלֹּא
מְצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה לְשׁוֹן הַעֲלָאָה
בְּהִדְלִיקַת הָאֵשׁ. וּמִשּׁוֹם הֵכִי, הַקָּדִים רַשׁ"י
לְתַרְנֵן קִשְׂיָא זֶה בְּיָאָתָהּ תַּצְוָה, שֶׁהִיא
הַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוֹפֵר עֲנִין הַמְּנוּרָה
בְּכַתּוּב, וּפִרְשׁ, שֶׁצָּרִיד לְהִדְלִיק עַד שֶׁתִּהְיֶה

קִשְׂיָה, לָמָּה בְּפֶרֶשֶׁת תַּצְוָה (שְׁמוֹת כו, ב)
גָּבִי 'לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד', לֹא
כָּתַב אֶלָּא שֶׁצָּרִיד לְהִדְלִיק עַד שֶׁתִּהְיֶה
שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וּבְפֶרֶשֶׁת אֲמַר
(ויקרא כד, ב) עַל פֶּסוּק 'לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד'
לֹא פִרְשׁ כָּלוּם. וְלָמָּה דּוֹקָא בְּכָאן הֵבִיא
דְּרַשְׁתָּ רַבּוֹתֵינוּ, וְקָדָם לָהּ הַקָּדִים
הַפְּרוּשׁ שֶׁצָּרִיד לְהִדְלִיק וְכו', שֶׁכָּבֵר
אֲמָרוּ לְמַעַלָּה, אֶלָּא שֶׁבְּכָאן הוֹסִיף

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

לפירוש זה לְמַעַלָּה בפרשת תצוה, אֶלָּא
שֶׁבְּכָאן, מלבד עיקר הפירוש שצריך שהכהן
ידליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה,
הוֹסִיף והקדים לומר את הַפֶּעַם שההדלקה
נקראת העלאה, עַל שֵׁם שֶׁהִלָּחַב עוֹלָה כְּלָפִי
מעלה, והיינו שעצם עליית הלהב מאליה
נקראת העלאה, ויש להבין מפני מה דוקא
בפרשתנו הוֹסִיף רַשׁ"י טעם זה.^א

קושיית רַשׁ"י - למה רק במנורה נאמר לשון 'העלאה'

וַיֵּשׁ לֹמֶר, דְּרַשׁ"י הִרְגִּישׁ - הוֹקְשָׁה לוֹ,
לָמָּה דּוֹקָא בְּעֵנִין הַדְּלִיקַת הָאֵשׁ בְּנִרְוֹת
הַמְּנוּרָה, אֲמַר הַכְּתוּב תָּמִיד לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה',
מָה שֶׁלֹּא מְצִינוּ בְּכָל הַתּוֹרָה לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה'
בְּהִדְלִיקַת הָאֵשׁ בַּמְּקוֹמוֹת אֲחֵרִים.^ב

הדלקת הנר קרויה 'העלאה' - על שם הלהב העולה

וּמִשּׁוֹם הֵכִי, הַקָּדִים רַשׁ"י לְתַרְנֵן קִשְׂיָא זֶה
בְּפֶרֶשֶׁת 'וְאָתָּה תַּצְוָה', שֶׁשֵּׁם הִיא הַפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוֹפֵר עֲנִין מִצּוֹת הַדְּלִיקַת נִרְוֹת
הַמְּנוּרָה בְּכַתּוּב^ג, וּפִרְשׁ, שֶׁהַדְּלִיקַת הַנִּרְוֹת
נִקְרָאת 'הַעֲלָאָה' - בְּגִלּוֹל שֶׁצָּרִיד הַכֹּהֵן לְהִדְלִיק
אֶת הָאֵשׁ בְּנִרְוֹת הַמְּנוּרָה עַד שֶׁתִּהְיֶה

דקדוקים בביאורי רַשׁ"י בטעם לשון העלאה האמור במנורה

קִשְׂיָה עַל רַשׁ"י, לָמָּה בְּפֶרֶשֶׁת תַּצְוָה (שְׁמוֹת
כו, ב) גָּבִי הַפֶּסוּק 'לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד', לֹא כָּתַב
רַשׁ"י אֶלָּא אֶת הַפִּירוּשׁ שֶׁצָּרִיד הַכֹּהֵן לְהִדְלִיק
אֶת הַנִּרְוֹת עַד שֶׁתִּהְיֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה
מֵאֲלִיָּה, וְלִכְךָ כָּתוּב 'לְהַעֲלֹת' וְלֹא 'לְהִדְלִיק'.
אֲבָל לֹא הַקָּדִים לִפְרֹשׁ שֶׁהַדְּלִיקַת הַנִּרְוֹת קְרוּיָה
'הַעֲלָאָה' מִפְּנֵי שֶׁהִלָּחַב עוֹלָה, וְגַם לֹא הֵבִיא
מָה שֶׁדִּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁהַדְּלִיקַת נִרְוֹת
הַמְּנוּרָה קְרוּיָה 'הַעֲלָאָה' עַל שֵׁם הַמַּדְרָגָה
שֶׁעָלֶיהָ הַכֹּהֵן עוֹמֵד בְּשַׁעַת הַטִּבֵּת הַנִּרְוֹת.^ד

ועוד יש להקשות, למה בְּפֶרֶשֶׁת אֲמַר עַל
הַפֶּסוּק (ויקרא כד, ב) 'לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד', לֹא
פִרְשׁ רַשׁ"י כָּלוּם, בְּטַעַם שֶׁנִּקְטָה הַתּוֹרָה
לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה' בְּהַדְּלִיקַת הַנִּרְוֹת.

וכן קשה, לָמָּה דּוֹקָא בְּכָאן הֵבִיא רַשׁ"י
אֶת דְּרַשְׁתָּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁמַּעַלָּה הִתֵּה לִפְנֵי
הַמְּנוּרָה, וְקָדָם לָהּ הַקָּדִים הַפְּרוּשׁ בְּמָה
שֶׁכָּתוּב 'בְּהַעֲלוֹתָךְ' וְלֹא 'בְּהַדְּלִיקָתָךְ', מִשּׁוֹם
שֶׁצָּרִיד לְהִדְלִיק אֶת הַנֵּר עַד שֶׁתִּהְיֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת
עוֹלָה מֵאֲלִיָּה, שֶׁהִרְיָ פָּכֵר אֲמָרוּ רַשׁ"י

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

יב. שנאמרו שם לשונות אחרים, כגון, 'לא תבערו אש'
(שְׁמוֹת לו, ג), 'אש תמיד תוקד על המזבח' (ויקרא ו, ג),
'ותבער במ אש ה' (במדבר יא, א), 'כי אש קדחה באפי'
(דברים לב, כב). יג. ומה שנכתב בפרשת תרומה
(שְׁמוֹת לו, כה) 'והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה',
אין כוונת הכתוב על הדלקת הכהן את הנרות, אלא

ח. לשון הפסוק, 'וְאָתָּה תַּצְוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ
אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד'.
ט. ראה בשפתי חכמים מה שתירץ בקושיא זו.
י. לשון הפסוק, 'צו את בני יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת
זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת גֵּר תָּמִיד'. יא. וכקושיא
רבינו, הקשו הרא"ם והגור אריה כאן, עיי"ש.

לֹאמַר הִכָּל לְשׁוֹן אֶחָד, מִשּׁוֹם דְּהִינּוּ הָךְ דְּתַצְוָה, וְלִיכָא לְמַדְרַשׁ מִיְצִיָּה כָּלָל. אֲמַנָּם בְּכָאן חֲזוֹר וְהִרְגִּישׁ מִתְחַלָּה, לָמָּה כָּתַב 'בְּהַעֲלֹתָךְ', שְׁהִיָּה לוֹ לְכַתֵּב 'בְּהַעֲלֹת' בְּלֹא כ"ף. וְעוֹד, שְׁהוֹאִיל שְׁכָתַב אֵף בְּכָאן 'בְּהַעֲלֹת', אֵין עוֹד מְקוֹם לְדַרְשׁ מִלְשׁוֹן זֶה שֶׁל הַעֲלָאָה, שְׁצָרִיךְ לְהַדְלִיק

שְׁלֵהֶבֶת וְכו', דְּהוּהוּ הַמִּשְׁמָעוֹת שֶׁל 'לְהַעֲלוֹת'. וּבְפֶרֶשֶׁת אָמַר לֹא פֶרֶשׁ כָּלּוּם, מִשּׁוֹם דְּשָׁם אֵין קָשְׁיָא כָּלָל, שְׁהָרִי פֶרֶשׁ רִשְׁ"י עֲצָמוֹ שָׁם, 'צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' זֶה פֶּרֶשֶׁת מִצְוֹת הַנְּרוֹת, וּפֶרֶשֶׁת תַּצְוָה לֹא נֶאֱמָרָה אֱלָא עַל סֵדֶר מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְכו'. אִם כֵּן, הִכָּרַח

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

עֵיקַר הַצּוּי עַל הַהֲדַלְקָה, וּבֵין הַפְסוּק 'וְאַתָּה תַצְוֶה', שֶׁהִיא הַהוֹדָעָה עַל הַצּוּי שֶׁהוּא עֲתִידִים לַהֲצַטּוֹת, מִשּׁוֹם דְּמָה שֶׁכָּתוּב בְּפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר, הִינּוּ הָךְ דְּוָאֲתָה תַצְוֶה, וְלִיכָא לְמַדְרַשׁ מִיְצִיָּה - וְלֹכֵן אֵין לְדִרוֹשׁ בְּדָף אֶת לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה' שֶׁנִּקְטָה הַפְסוּק בְּפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר^ט.

קוּשִׁית רִשְׁ"י מְדוּעַ נֹאמַר 'בְּהַעֲלֹתָךְ' בְּלִשׁוֹן נוֹכַח

אֲמַנָּם בְּכָאן - בְּפֶרֶשֶׁתְנוּ, חֲזוֹר רִשְׁ"י וְהִרְגִּישׁ מִתְחַלָּה - נִתְקַשָּׁה בְּדַקְדּוּק מַחֲדוּשׁ, לָמָּה הַפְסוּק כָּתַב 'בְּהַעֲלֹתָךְ אֶת הַנְּרוֹת' בְּלִשׁוֹן נוֹכַח אֶל אַהֲרֹן, שְׁהִיָּה לוֹ לְכַתֵּב 'בְּהַעֲלֹת' בְּלֹא כ"ף, כְּבִשְׂאֵר הַפְסוּקִים, שֶׁלֹא נִכְתְּבוּ בְּלִשׁוֹן נוֹכַח.

מִהֲכ"ף הַיְתִירָה דִּרְשׁוּ שְׂמִדְלִיק עַד שֶׁתַּעֲלֶה הַשְּׁלֵהֶבֶת מִעֲצָמָה וְעוֹד הוֹקְשָׁה לְרִשְׁ"י, שְׁהוֹאִיל שְׁכָתַב אֵף בְּכָאן 'בְּהַעֲלֹת' - לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה', אֵין עוֹד מְקוֹם לְדַרְשׁ מִלְשׁוֹן זֶה שֶׁל הַעֲלָאָה לְגַבִּי נִרוֹת הַמְנוּרָה שְׁצָרִיךְ לְהַדְלִיק וְלַהֲמַשִּׁיךְ

הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה, דְּהוּהוּ הַמִּשְׁמָעוֹת שֶׁל תִּיבֶת 'לְהַעֲלוֹת', מִלְשׁוֹן 'עֲלִיָּה', וְלֹכֵן לֹא נִקְטָה הַפְסוּק לְשׁוֹן 'הַדְלָקָה'^ט.

הַפְסוּקִים שֶׁבְּפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר וּפֶרֶשֶׁת תַּצְוָה הֵם עֲנִין אֶחָד

וּבְפֶרֶשֶׁת אָמַר בְּפֶסוּק 'לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד', לֹא פֶרֶשׁ רִשְׁ"י כָּלּוּם בְּכוֹונַת מִשְׁמָעוֹת לְשׁוֹן 'לְהַעֲלוֹת', מִשּׁוֹם דְּשָׁם אֵין קָשְׁיָא בְּדָף עַל מָה שֶׁנִּקְטָה לְשׁוֹן זֶה, שְׁהָרִי פֶרֶשׁ רִשְׁ"י עֲצָמוֹ שָׁם עַל תַּחֲלִיל הַפְסוּק 'צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', שֶׁזֶה פֶּרֶשֶׁת מִצְוֹת הַדְלָקַת הַנְּרוֹת, וּפֶרֶשֶׁת 'וְאַתָּה תַצְוֶה' לֹא נֶאֱמָרָה בְּאֹפֶן שֶׁל צִיּוּי עַל הַהֲדַלְקָה, אֱלָא עַל סֵדֶר מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן וְכו' - לְפֶרֶשׁ אֶת עֲשִׂיַת הַמְנוּרָה. וְכֵן הִיא מִשְׁמָעוֹת הַפְסוּק שָׁם, 'וְאַתָּה תַצְוֶה' - וְאַתָּה סוֹפֵךְ לְצוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ^ט. וְאִם כֵּן, הָרִי הִכָּרַח הַפְסוּק, לֹאמַר הִכָּל בְּלִשׁוֹן אֶחָד - בֵּין הַפְסוּק 'לְהַעֲלוֹת נֵר תָּמִיד' שֶׁבְּפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר, שֶׁהוּא

צִיּוֹנִים וּמִקְוֹדוֹת

וְאַתָּה, סוֹפֵךְ לְצוּוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ. וְזוֹ, וְכַעֲיֵן זֶה כָּתַב בְּגוֹר אֲרִיָּה (כֹּאן) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, אֲבָל בְּפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר לֹא מִפְרֵשׁ מִיָּדִי, מִפְּנֵי שֶׁלֹא קִשָּׁה שֶׁם לָמָּה הוּצָרָךְ לְכַתּוֹב 'לְהַעֲלוֹת', מִפְּנֵי שֶׁסְּבִירָא לִיָּה שְׁפֶרֶשֶׁת אִמּוֹר עֲצָמוֹ מָה שֶׁכָּתַב בְּפֶרֶשֶׁת תַּצְוָה, וְעֵינֵן שָׁם. [וְיִישׁ לְצִיּוֹן, שְׁגַם בְּפֶרֶשֶׁת פְּקוּדֵי, עַל הַפְסוּק (שְׁמוֹת מ, ד) 'וְהַעֲלִית אֶת נִרוֹתֶיךָ', וְעַל הַפְסוּק (שָׁם פְּסוּק כה) 'וַיַּעַל הַנְּרוֹת לִפְנֵי ה'', לֹא פִירֵשׁ רִשְׁ"י כָּלּוּם. וְרָאָה רַמְבַּ"ן (וִיקָרָא כד, ב) שֶׁחָלַק עַל רִשְׁ"י, וּבִיאַר שֶׁהַצּוּי שֶׁל הַבָּאֵת הַשָּׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר בְּתַחֲלִיל פֶּרֶשֶׁת 'וְאַתָּה תַצְוֶה', שִׁיכֶת לְצִיּוּי שֶׁל הַדְלָקַת הַנְּרוֹת הָאִמּוֹרָה בְּפֶרֶשֶׁת פְּקוּדֵי. וְלִדְבָרֵינוּ מִיּוֹשֵׁב, לָמָּה גַם שָׁם נֹאמַר לְשׁוֹן הַעֲלָאָה]

עַל הָאֹמֶן שֶׁעוֹשֶׂה אֶת הַנְּרוֹת, שֶׁהֵם הַכִּלִּים שֶׁבָּהֶם מְנִיחִים אֶת הַשָּׁמַן וְהַפְתִּילוֹת לְהַדְלִיק, שִׁיעֲלֵם עַל שִׁבְעַת קִנֵּי הַמְנוּרָה, רָאָה רִשְׁב"ם וְרָא"ם. יֵד. וְאֵף שֶׁהִיָּה אִפְשָׁר לְפֶרֶשׁ שֶׁהַדְלָקַת הָאֵשׁ בְּמְנוּרָה נִקְרָאת 'הַעֲלָאָה' עַל שֶׁם שֶׁהֵלֶב עוֹלָה, מְכַל מְקוֹם, הֵלֵא בִשְׂאֵר מְקוֹמוֹת לֹא נִקְרָאת כֵּן הַדְלָקַת הָאֵשׁ, וְאִם כֵּן בּוֹדֵאי מָה שֶׁכָּתַבָה הַתּוֹרָה כֵּן לְגַבִּי הַמְנוּרָה, אֵינוֹ מִשּׁוֹם שֶׁהֵלֶב עוֹלָה, אֲלָא בְּכַדִּי לְלַמְדָנוּ הַלֵּכָה, וְלֹכֵךְ פִּירְשׁוּ שֶׁכוֹונַת הַתּוֹרָה הִיא לְלַמְדָנוּ שֶׁצָּרִיךְ הִכָּהֵן לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהֵא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וְזוֹ לְשׁוֹן רִשְׁ"י, 'צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', זֶה פֶּרֶשֶׁת מִצְוֹת הַנְּרוֹת. וּפֶרֶשֶׁת 'וְאַתָּה תַצְוֶה', לֹא נֶאֱמָרָה אֲלָא עַל סֵדֶר מְלֹאכֶת הַמִּשְׁכָּן לְפֶרֶשׁ צוּרֵךְ הַמְנוּרָה. וְכֵן מִשְׁמַע,

וּמֵאִין עוֹד הִכְרַח שְׂיִהְיֶה צָרִיךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלִּיָּה.

וְלִבָּן פֶּתַב בְּהֶעֱלֵתָּךְ, לֹמֵר שֶׁהִפְחֵן מִחֵיב לַעֲשׂוֹת שְׁהִלָּהב תַּעֲלֶה, דְּהִינּוּ שְׁצָרִיךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלִּיָּה.

וְעוֹד מִדִּיּוֹק הֲכָ"ף שֶׁל בְּהֶעֱלֵתָּךְ, לִמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁמַּעֲלָה הֵיָּתָה וְכו', דְּהִינּוּ בִּשְׁתַּעֲלָה אֶתָּה לְהַדְלִיק.

עַד שֶׁתֵּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה וְכו', דָּאִי הֵבִי, הֵיָּה לֹא לִכְתֹּב אֵיזָה פַּעַם לְשׁוֹן הַדְּלָקָה, דָּאִי הָיָה מִצִּינָן לְדִיּוֹקִי לְשׁוֹן לְהַעֲלֵת, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַפְּתוּבִים שְׁמִשְׁנִים הִלְשׁוֹן פַּעַם אַחַת, בְּדִי לִרְמֹז לָנוּ אֵיזָה חֲדוּשׁ אוֹ לְמוֹד. אֲבָל מִדְּחִזִּינָן שֶׁבְּכָל הַפְּעָמִים מְזַכֵּיר לְשׁוֹן הַעֲלָאָה, הֵיָּה לָנוּ סֵלְקָא דַּעְתָּא לֹמֵר שֶׁאֵף לְשׁוֹן הַעֲלָאָה שְׂיָךְ אֲצֵל הָאֵשׁ, כְּמוֹ לְשׁוֹן הַדְּלָקָה, וְהִינּוּ עַל שֵׁם שְׁהִלָּהב עוֹלָה,

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

מִחֲמַת שֶׁכֵּן נִקְרָאת הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת, וְאִין שִׁינוּי בַּפְּסוּק לְדְרוֹשׁ מִמֶּנּוּ הִלְכָה חֲדָשָׁה.

וְכֵן פֶּתַב הַפְּסוּק כֵּאֵן 'בְּהֶעֱלֵתָּךְ' בַּתּוֹסֶפֶת כ"ף, שֶׁהוּא לְשׁוֹן נֹכַח לִכְהֵן, שֶׁהַתּוֹרָה מְצוּה וְאוֹמֶרֶת לוֹ שֶׁצָּרִיךְ הוּא לְהַעֲלוֹת אֶת הַנְּרוֹת, לֹמֵר - לְלַמֵּד, שֶׁלֹּא דִי בְּמָה שֶׁהִלָּהב עוֹלָה כְּמִשְׁמַעוֹת תִּיבַת 'בְּהַעֲלוֹת', אֵלֹא שֶׁהִפְחֵן מִחֵיב לַעֲשׂוֹת שְׁהִלָּהב תַּעֲלֶה, דְּהִינּוּ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַדְלִיק וְלַעֲסוֹק וְלַהֲמַשִּׁיךְ בַּהֲדָלָקָה, עַד שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלִּיָּה, וְלֹא שֶׁרַק יֵאָחִיז בָּהּ אֶת הָאֵשׁ וְיִנְחֶנָּה לְהִידְלִיק וְלַהֲעֲלוֹת אֶת שְׁלֵהֶבֶתָּה מֵעַצְמָה.

דְּרָשׁ נִוסֶּפֶת מִשְׁמַעוֹת תּוֹסֶפֶת הֲכָ"ף
שֶׁהִכֵּן עוֹלָה לְהַעֲלוֹת הַנְּרוֹת

וְעוֹד כֹּתֵב רַש"י, שֶׁמִּדִּיּוֹק הֲכָ"ף שֶׁל תִּיבַת 'בְּהֶעֱלֵתָּךְ' שֶׁהוֹפֵךְ אֶת מִשְׁמַעוֹת הַתִּיבָה לְלִשׁוֹן נֹכַח, לִמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ, שֶׁמַּעֲלָה - מִדְּרַגָּה הֵיָּתָה לְפָנֵי הַמְּנוּרָה שֶׁעֲלִיָּה הִכֵּן עוֹמֵד וּמִטִּיב", דְּהִינּוּ - שֶׁפִּירוּשׁ תִּיבַת 'בְּהַעֲלוֹתָךְ' הוּא כְּמוֹ 'בְּעֲלוֹתָךְ', כְּלוֹמֵר, בִּשְׁתַּעֲלָה אֶתָּה עַל הַמְּדֻרָּה, כְּדִי לְהַדְלִיק אֶת הַנְּרוֹת. וְנִמְצָא שֶׁמִּתּוֹר הָאוֹת כ"ף, יֵשׁ לְלַמֵּד שְׁנֵי דִינִים, שֶׁהִכֵּן יִדְלִיק עַד שֶׁהִשְׁלֵהֶבֶת תַּעֲלֶה מֵאִלִּיָּה, וְשֶׁהִיָּה הִכֵּן עוֹלָה בַּמְּדֻרָּה לְהַדְלִיק הַנְּרוֹת".

צִיּוֹנִים וּמִקְוֹדוֹת

בְּלִשׁוֹן זֶה, מֹכַח שֶׁכֵּן הוּא הַדֶּרֶךְ לְקִרְוָה לְהַדְלָקָה, וְאִין לְלַמֵּד מִזֶּה שׁוּם דְּרָשׁ. יח. רַבֵּינוּ מִבְּאֵר כּוֹוֶנֶת רַש"י, שֶׁהִדְרָשׁ עַל הַמַּעֲלָה שֶׁלְּפָנֵי הַמְּנוּרָה, הִיא

בְּמַעֲשֵׂה הַהֲדָלָקָה עַד שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה וְכו', דָּאִי הֵבִי, הֵיָּה לֹא לְתוֹרָה לִכְתֹּב אֵיזָה פַּעַם בַּעֲנִין הַדְּלָקַת נְרוֹת הַמְּנוּרָה לְשׁוֹן 'הַדְּלָקָה', דָּאִי הָיָה מִצִּינָן לְדִיּוֹקִי בְּמָה שֶׁאֵמֵר בְּשָׂר מִקּוֹמוֹת לְשׁוֹן 'הַעֲלָה' לֹמֵר שֶׁשִּׁינוּי מִלִּשׁוֹן 'הַדְּלָקָה' לְלִשׁוֹן 'הַעֲלָה' מִלְּמַד שֶׁצָּרִיךְ לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהָא הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלִּיָּה, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ הַפְּתוּבִים שְׁמִשְׁנִים הִלְשׁוֹן פַּעַם אַחַת מִבְּשָׂר הַמִּקּוֹמוֹת, בְּדִי לִרְמֹז לָנוּ עַל יְדֵי הַשִּׁינוּי עַל אֵיזָה חֲדוּשׁ, אוֹ עַל אֵיזָה לְמוֹד. אֲבָל מִדְּחִזִּינָן - מִמָּה שְׂרוּאִים, שֶׁבְּכָל הַפְּעָמִים שֶׁהַתּוֹרָה עוֹסֶקֶת בַּהֲדָלָקַת נְרוֹת הַמְּנוּרָה, מְזַכֵּיר הַפְּסוּק רַק לְשׁוֹן הַעֲלָאָה, הֵיָּה לָנוּ סֵלְקָא דַּעְתָּא - הִיָּה עוֹלָה עַל דַּעְתָּנוּ לֹמֵר, שֶׁאֵף לְשׁוֹן 'הַעֲלָאָה' שְׂיָךְ אֲצֵל הַדְּלָקַת הָאֵשׁ, כְּמוֹ לְשׁוֹן 'הַדְּלָקָה' עַצְמָה, וְהִינּוּ עַל שֵׁם שֶׁהִלָּהב עוֹלָה כְּלָפִי מַעֲלָה, וְכָפִי שְׁבִיאָמַת פִּירוּשׁ רַש"י כֵּאֵן, וְאֵלֹא שֶׁאֵם כֵּן, שֶׁאִין בְּלִשׁוֹן 'הַעֲלָאָה' שִׁינוּי מִהַלְשׁוֹן הַרְגִּיל הַשִּׁיךְ בַּהֲדָלָקָה, מֵאִין יֵשׁ עוֹד הִכְרַח לְלַמֵּד דִּין מִלִּשׁוֹן הַעֲלָאָה שֶׁנִּקְטַּה הַפְּסוּק שְׂיִהְיֶה צָרִיךְ הִכֵּן לְהַדְלִיק עַד שֶׁתֵּהָא שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאִלִּיָּה, שֶׁהִיָּה מָה שֶׁנִּכְתֵּב לְשׁוֹן הַעֲלָאָה הִינּוּ

יז. וְהִינּוּ שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁגַּם בַּפְּסוּק זֶה נִכְתֵּב לְשׁוֹן הַעֲלָאָה בַּעֲנִין הַדְּלָקַת הַנְּרוֹת, שׁוּב מִתְבָּטֵל אֵף מָה שֶׁדְּרָשְׁנוּ מִהַפְּסוּק שֶׁבְּפֶרֶשׁת תַּצוּה, כִּי מִמָּה שֶׁנִּכְתֵּב כְּמָה פַּעַמִּים

פסוק ויקרבו
לפני משה
ולפני אהרן,
פרש רש"י
בבית
המדרש היו
יושבים וכו',
ובפרשת
פנחס
ותעמדה
לפני משה
וכו'

ב

וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טֹמְאִים וְכו' וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶהֱרֹן' (במדבר ט, ו), פֶּרֶשׁ רִש"י, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵיהֶם יַחַד, כְּשֶׁנִּשְׁאַלָה שְׁאֵלָה

זו בפניהם. ובפרשת פינחס (שם כו, ב) גִּבִּי בָנוֹת צִלְפָּחַד כְּתִיב 'וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר, וְתָרַץ רִש"י שֵׁם שְׁנֵי תְרוּצִים, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

ב

רק משה יכל לדון דין הטמאים בקרבן פסח

שהיה טמא מת בשעת הקרבת קרבן הפסח, בפניהם - בפני שניהם.²

ובפרשת פינחס, גִּבִּי בָנוֹת צִלְפָּחַד, שביקשו לירש חלקו של צלפחד אביהן בארץ ישראל, כְּתִיב (שם כז, ב) 'וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר',³ ושם גם כן הקשה רש"י, היאך יתכן לומר, שמתחילה שאלו את משה, וכשלא ידע משה מה להשיב להן, עמדו לפני אלעזר ולפני הנשיאים והסנהדרין ושאלו אותם. וְתָרַץ רִש"י שֵׁם שְׁנֵי תְרוּצִים, האחד, שבבית המדרש היו משה ואלעזר והנשיאים והסנהדרין יושבים ביחד, ובנות

בפרשת פסח נאמר (במדבר ט, ו) 'וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טֹמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְכו' וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶהֱרֹן'.⁴ וכתב רש"י, שאין לפרש כפשטו לשון הפסוק שבתחילה שאלו את משה, ולאחר שמה לא ידע להשיבם, שאלו את אהרן. שהרי אם משה לא ידע הדין, מנין היה לו לאהרן לדעת אותו, ולמה חזרו ושאלו אותו. ולכך פֶּרֶשׁ רִש"י את כוונת הפסוק 'לפני משה ולפני אהרן', ש**בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים שְׁנֵיהֶם יַחַד, כְּשֶׁנִּשְׁאַלָה שְׁאֵלָה זו** - מהו דינו של מי

ציונים ומקורות

בתחילה כתב רש"י לפרש כן, וכפי שנראה פשט הכתוב במקומו]. ג. וממה שדקדקה התורה לכתוב 'בהעלותך' בלשון נוכח לכהן יש ללמוד שצריך הכהן להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, וכן את מה שדרשו רבותינו שמעלה היה למנורה שהיה הכהן עולה עליה. [ובפרשת תצוה הביא רש"י רק הדרשא הראשונה, כי שם סבר שלשון 'העלאה' שבפסוק הוא שינוי ובא ללמד, ומוזה יש ללמוד רק הדין שצריך שתהא שלהבת עולה, אולם את הדרשא שצריך שיעשו מדריגה שהכהן עולה עליה, אפשר ללמוד רק מחמת ריבוי הכ"ף, שמשמע שהכהן עצמו עולה].

א. לשון הפסוק, וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טֹמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בְּיוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶהֱרֹן בְּיוֹם הַהוּא'. ב. לשון רש"י, 'לפני משה ולפני אהרן', כששניהם יושבים בבית המדרש, באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מנין לו. ג. לשון הפסוק, וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הִפְחֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל הַעֲדָה פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד לֵאמֹר'.

מהלשון 'בהעלותך' עם כ"ף, שנקט הפסוק. וזהו דלא כלשון הספרי שלמדו זאת מהעלה נרותיה'. [וראה ברע"ב (מדות פ"ג מ"ט), שכתב שמה שהיו לפני המנורה שלש מעלות, הוא כנגד שלש לשונות של 'העלאה' שכתובות בתורה בענין המנורה, 'בהעלותך את הנרות', 'והעלה את נרותיה' (שמות כה, לז), 'להעלות נר תמיד' (שם כז, כ).]

יב. **תמצית הדרוש:** א. בפרשת תצוה כתב רש"י רק את הדין שצריך שידליק הכהן עד שתהא שלהבת עולה מאליה, מפני שהוא המקום הראשון שכתבה התורה לשון העלאה על מצות הדלקת הנרות, ושניתנה התורה בזה ממה שבכל מקום הצתת האש נקראת הדלקה. בפרשת אמור לא פירש רש"י כלום, משום שזו היא ממש אותה פרשה כמו האמור בפרשת תצוה. ב. ומאחר שאף בפרשתינו נכתב בהדלקת הנרות לשון העלאה, ונמצא שכך כותבת התורה בכל מקום, לכן הוכרח רש"י לפרש תחילה שכל הדלקה נקראת העלאה מפני שכך דרך האש שהלהב עולה [ולפי"ז מתבטל הלימוד מהפסוק שבפרשת תצוה, שהרי אין אין כאן שינוי לשון ללמוד דין מחודש, ורק

וְאֵלְצָפֶן (סוכה כה, ב), וְאֵלְצָפֶן הָיָה נָשִׂיא (במדבר ג, ל), וְאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (ב, א), אֵין דִּיןִין לֹא אֶת הַשִּׁבְט וְלֹא אֶת הַנָּשִׂיא אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד. וּמִשּׁוּם הַכִּי, אֵין סִבְרָא לִזְמַר שֶׁבָאוּ לִפְנֵי אֹהֶרֶן. אֲבָל בְּבִנּוֹת צִלְפָּחָד שֶׁהָיוּ הִדְיוּמֹת,

וְעוֹד, סָרַם הַמֶּקְרָא וְכו', שֶׁבָאוּ תַּחֲלָה לְאֵלְעָזָר וְאַחֵר כָּךְ לְמִשָּׁה. מִקְשִׁים הָעוֹלָם, לָמָּה גָּבִי שְׁאֵלַת טַמְאִים לֹא תֵרֵץ גַּם בֶּן שְׁשָׁאֵלוֹ תַּחֲלָה לְאַהֲרֹן. וְהָאֹר יִקְרוֹת (ד"ה בפסוק ויהי) תֵרֵץ, שְׁאוֹתָם טַמְאִים הָיוּ מִיִּשְׁאֵל

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

שְׁאוֹתָם טַמְאִים, שֶׁלֹּא יִכְלוּ לְהִקְרִיב אֶת הַקֶּרֶבֶן פֶּסַח הָרֵאשׁוֹן, הָרִי הָיוּ מִיִּשְׁאֵל וְאֵלְצָפֶן, שֶׁנִּטְמָאוּ כִשְׁהִתְעַסְקוּ בַּנֹּדֶב וְאִבִּיהוּא לְאַחַר שִׁמְתּוֹ, כַּמְבֹאֵר בַּגִּמְרָא (סוכה כה, ב) לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא, וְאֵלְצָפֶן הָיָה נָשִׂיא שֶׁל בְּנֵי קֹהֵת, כְּכָתוּב בַּתּוֹרָה (במדבר ג, ל), וְאִיתָא בְּסִנְהֶדְרִין (ב, א), שֶׁאֵין דִּיןִין לֹא אֶת הַשִּׁבְט, וְלֹא אֶת הַנָּשִׂיא, אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד דִּינִים, וּמִשּׁוּם הַכִּי, אֵין סִבְרָא לִזְמַר שְׁמִישְׁאֵל וְאֵלְצָפֶן בָּאוּ לִפְנֵי אֹהֶרֶן שִׁידוּן אוֹתָם, שֶׁהָיוּ אֹהֶרֶן לְבָדוֹ, לֹא הָיָה רָאוּי לְדוֹן אֶת אֵלְצָפֶן שֶׁהָיָה נָשִׂיא. וְלִכֵּן הֵבִיא רַש"י רַק הַפִּירוּשׁ שֶׁבָאוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֹהֶרֶן כִּשְׁהָיוּ יוֹשְׁבִים בִּיחָד, שֶׁהָיוּ דִּי הָיָה בְּמִשָּׁה רַבִּינוּ לְבָדוֹ, שֶׁהָיָה שְׁקוּל כְּמוֹ סִנְהֶדְרִין שֶׁל שְׁבָעִים וְאַחַד דִּינִים (סנהדרין טז, ב).

אֲבָל בְּבִנּוֹת צִלְפָּחָד שֶׁהָיוּ הִדְיוּמֹת, וְלֹא הָיוּ צָרִיכִים לְדוֹן אֶת דִּינָם לִפְנֵי סִנְהֶדְרִין שֶׁל

צִלְפָּחָד שֶׁאֵלוֹ אֶת כּוֹלָם בִּיחָד. וְעוֹד - וְהַתִּירוּץ הַשֵּׁנִי הוּא, סָרַם הַמֶּקְרָא וְדִרְשָׁהּוּ - דְּרוּשׁ אֶת הַפֶּסֶק כִּאִילוֹ הוּא כְּתוּב לְמַפְרַע, שְׁבִנּוֹת צִלְפָּחָד בָּאוּ תַּחֲלָה לְשִׁאֵל מִסִּנְהֶדְרִין, וְאַחֵר כֵּךְ שֶׁאֵלוֹ מִהַנָּשִׂאִים, וְאַחֵר כֵּךְ בָּאוּ לְאַחֲרָיָהּ, וְרַק אַחֵר כָּךְ, כִּשְׁרָאוּ שֶׁאֵלְעוֹר לֹא יָדַע לְהַשִּׁיב עַל שְׁאֵלָתָן, בָּאוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה לְשִׁאֵל מִמֶּנּוּ.

מִדּוּעַ בְּפֶרֶשֶׁת פֶּסַח שֶׁנִּי לֹא פִּירַשׁ רַש"י שֶׁשִּׁאֵלוּ אֶת אֹהֶרֶן תַּחֲלִילָה מִקְשִׁים הָעוֹלָם, לָמָּה גָּבִי שְׁאֵלַת דִּין הַטַּמְאִים לְנִפְשׁ אָדָם בְּקֶרֶבֶן פֶּסַח, לֹא תֵרֵץ רַש"י גַּם כֵּן - כְּמוֹ שֶׁתִּירוּץ בְּבִנּוֹת צִלְפָּחָד, שִׁישׁ לְדְרוּשׁ אֶת הַפֶּסֶק כִּאִילוֹ הוּא כְּתוּב לְמַפְרַע, וְהֵינּוּ שְׁשָׁאֵלוֹ תַּחֲלָה לְאַהֲרֹן, וְכִשְׁרָאוּ שֶׁלֹּא הָיָה אֹהֶרֶן יָכוֹל לְהַשִּׁיב עַל שְׁאֵלָתָם, שֶׁאֵלוֹ לְמִשָּׁה.

תִּירוּץ שֶׁרַק מֹשֶׁה הָיָה רָאוּי לְדוֹן אֶת אֵלְצָפֶן שֶׁהָיָה נָשִׂיא וְהָאֹר יִקְרוֹת (ד"ה בפסוק ויהי) תֵרֵץ,

צִיּוֹנִים וּמִקְדּוֹת

וּבֹאֵר בְּשֵׁדָה, דְּרוּשׁ שְׁמוּאֵל, שֶׁהִקְשׁוּ כֵן. וּבִסְפָרִי (פרשת בהעלותך פסקא סח) הֵבִיא אֶת שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים לְעֵנִין פֶּרֶשֶׁת פֶּסַח שֶׁנִּי. וְקוּשִׁיית הַמַּפְרָשִׁים הִיא, לָמָּה בְּעֵינֵין פֶּרֶשֶׁת פֶּסַח שֶׁנִּי הַכְרִיעַ רַש"י כַּמָּאן דְּאָמַר שְׁנֵיהֶם הָיוּ יוֹשְׁבִים בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאִילוּ בְּפֶרֶשֶׁת בְּנוֹת צִלְפָּחָד הֵבִיא רַש"י אֶת שְׁנֵי הַפִּירוּשִׁים וְלֹא הַכְרִיעַ בִּינְיָהֻם. 1. לְשׁוֹן הַגִּמְרָא (שם כה, א), דְּתַנִּיא 'וְהָיוּ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טַמְאִים לְנִפְשׁ אָדָם' וְכו', אוֹתָם אֲנָשִׁים מִי הָיוּ, נוֹשְׂאֵי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הָיוּ, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר, מִיִּשְׁאֵל וְאֵלְצָפֶן הָיוּ, שֶׁהָיוּ עוֹסְקִין בַּנֹּדֶב וְאִבִּיהוּא. 2. לְשׁוֹן הַפֶּסֶק, 'וְנָשִׂיא בֵּית אָב לְמִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִים אֵלְצָפֶן בֶּן עֲזִיזָא'.

ד. לְשׁוֹן רַש"י, 'לִפְנֵי מֹשֶׁה' וְאַחֵר כֵּךְ 'לִפְנֵי אֵלְעוֹר', אִפְשָׁר אִם מֹשֶׁה לֹא יָדַע אֵלְעוֹר יוֹדַע, אֲלֵא סָרַם הַמֶּקְרָא וְדִרְשָׁהּוּ, דְּבָרֵי רַבִּי יֵאֻשִׁיָּה. אֲבָא חֲנַן מִשּׁוּם רַבִּי אֵלְעוֹר אוֹמַר, בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים, וְעַמְדוֹ לִפְנֵי כּוֹלָם. וְעַל הַפִּירוּשׁ הַשֵּׁנִי בִּיאָר הַרְשָׁב"ם (ב"ב קיט, ב ד"ה ודרשהו), שֶׁהוּא כִּאִילוֹ כְּתוּב לְמַפְרַע 'וְתַעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנָיו עַמְדוֹ לִפְנֵי אֵלְעוֹר' וְכו', וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא כָתַב 'וְתַעֲמִדְנָה לִפְנֵי הָעֵדָה' וּלְפָנֵי הַנָּשִׂאִים וּלְפָנֵי אֵלְעוֹר וּלְפָנֵי מֹשֶׁה, לִפִּי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֵה לְהַקְדִּים בַּפֶּסֶק תְּלִמִּיד לְרַב, אֲלֵא רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן חֲשׁוֹב. 3. רַבִּינוּ הָעֵתִיק לְשׁוֹן הָאֹר יִקְרוֹת שֶׁמִּבִּיאָו בְּסִמּוּךְ, רָאָה בְּהִעְרָה הַבֵּאָה. וְכֵן הִקְשׁוּ הַרְבֵּה מִן הַמַּפְרָשִׁים, רָאָה נִחְלַת יַעֲקֹב, מִשְׁכֵּיל לְדוֹד,

אלו, הָנִי מִיָּלִי בְּדִינִי נִפְשׁוֹת, שְׁאִין דִּינִים
אוֹתָם אֵלָא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שְׁבַעִים
וְאַחַד (שם טז, א). אֲבָל בְּדִינִי מְמוֹנּוֹת
וּבְשֹׁאֵר הַדִּינִים, הָרִי הֵם כָּכָל יִשְׂרָאֵל,
וְדִינִים אוֹתָם בְּשִׁלְשָׁה, וְהָכִי פֶסֶק

אֲפֻשֶׁר שְׁבֹאוּ קֳדָם לִפְנֵי אֶלְעָזָר, וְעִין שָׁם
שְׁהָאֲרִידָה.
וְלֹא יִתְכַּן, דְּבִפְרָק קִמָּא דְּסִנְהֶדְרִין (שם)
לֹא תִנֵּן אֵין דִּינִין אֶת הַנְּשִׂיא, רַק
הַשֵּׁבֶט וְהַפֶּהֶן גָּדוֹל וְנִבְיָא הַשֶּׁקֶר. וְאַף

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

קוּשִׁיא שֶׁרַק לִדְיִינֵי נִפְשׁוֹת צָרִיךְ בֵּית דִּין שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד דִּינִים
וְעוֹד יֵשׁ לְדַחוּת, שֶׁהִרִי אֶף אֶלָּא - הַכֶּהֱן
גָּדוֹל, וְהַשֵּׁבֶט, הָנִי מִיָּלִי - מֵה שְׁנִינּוּ שְׁדִינִים
אוֹתָם דּוּקָא בְּבֵית דִּין שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד,
דְּבָרִים אֵלּוּ נִאֲמָרוּ רַק בְּדִינֵי נִפְשׁוֹת -
כְּשִׁדְנִים אִם הֵם חַיִּיבִים מִיתָה בְּבֵית
דִּין, הַשֵּׁבֶט - כְּגוֹן שֶׁהוֹדְחוּ כּוֹלָם אוֹ רּוֹבָם
לְעִבּוֹד עֲבוּדָה זֹרָה, כֶּהֱן גָּדוֹל - כְּשַׁעֲבֵר
עֲבִירָה שְׁעוֹנָשָׁה מִיתָה, וְנִבְיָא שֶׁקֶר גַּם כֵּן
נִעֲנֵשׁ בְּמִיתַת בֵּית דִּין עַל נִבְיאוּתוֹ, שְׁאִז
אֵין דִּינִים אוֹתָם אֶלָּא עַל פִּי בֵּית דִּין
שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד, וְכַמְבּוֹאֵר בְּגִמְרָא (שם
טז, א). אֲבָל בְּדִינֵי מְמוֹנּוֹת וּבְשֹׁאֵר הַדִּינִים
כְּגוֹן שֶׁל אִיסוּר וְהִיתָר, הָרִי הֵם - הַשֵּׁבֶט
וְכֶהֱן גָּדוֹל, כָּכָל יִשְׂרָאֵל, וְדִינִים אוֹתָם אֶף
בְּבֵית דִּין שֶׁל שְׁלֹשָׁה דִּינִים^ז. וְהָכִי פֶסֶק

שְׁבַעִים וְאַחַד, אֲפֻשֶׁר לומר שְׁבֹאוּ קֳדָם לִפְנֵי
אֶלְעָזָר שִׁידוֹן אוֹתָן. וְלִכֵּן שֶׁם הִבִּיא רִשׁ"י גַם
אֶת הַפִּירוּשׁ שִׁישׁ לִסְרָס אֶת הַמִּקְרָא וּלְדִירוּשׁ
שְׁבֹאוּ מִתְחִילָה אֲצֵל אֶלְעָזָר שִׁידוֹן אוֹתָן, וְעִין
שָׁם שְׁהָאֲרִידָה^ז.

דְּחִיית הַתִּירוּץ, שֶׁהִרִי דִּנִּין אֶת הַנְּשִׂיא בְּסִנְהֶדְרִין כְּשֹׁאֵר כָּל אָדָם
וְלֹא יִתְכַּן פִּירוּשׁוֹ, כִּיּוֹן דְּבִמְשִׁנָּה בְּפֶרֶק
קִמָּא דְּסִנְהֶדְרִין (שם) לֹא תִנֵּן - לֹא שְׁנִינּוּ,
שְׁאִין דִּינִין אֶת הַנְּשִׂיא אֲלֹא בְּסִנְהֶדְרִין שֶׁל
שְׁבַעִים וְאַחַד, וְשְׁנִינּוּ שֶׁם רַק שְׁאִין דִּינִים אֶת
הַשֵּׁבֶט וְאֶת הַפֶּהֶן גָּדוֹל וְנִבְיָא הַשֶּׁקֶר אֲלֹא
בְּסִנְהֶדְרִין שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד. אֲבָל נִשְׂיָא אִינוּ
צָרִיךְ לְהִיּוֹת נִידוֹן לִפְנֵי סִנְהֶדְרִין שֶׁל שְׁבַעִים
וְאַחַד^ט. וְאִם כֵּן נִסְתֵּר יִסּוּד תִּירוּצוֹ שֶׁל הָאוּר
יִקְרוּת.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

מִישָׁאֵל וְאַלְצַפֵּן, וְאַלְצַפֵּן הִיָּה נִשְׂיָא, וְהִיָּה דִינּוּ לִבָּא
לִפְנֵי מִשָּׁה, דְּהוּא שְׁקוּל נִגְדֵי שְׁבַעִים וְאַחַד, כְּדַכְתִּיב
כָּל הַדָּבָר הַגָּדוֹל, פִּירֵשׁ רִשׁ"י דְּבָרָיו שֶׁל גָּדוֹל, וְהִיָּה
צָרִיךְ לִבָּא תִּיכְף אֲצֵל מִשָּׁה, וְלִכְךָ צָרִיךְ רִשׁ"י לִפְרֹשׁ,
שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבֵינָה בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ לְחוּד כְּנָל. אֲבָל גְּבִי
בְּנוֹת צִלְפַּחַד שֶׁהִיוּ הַדִּיּוּטוֹת, אֲפֻשֶׁר שֶׁהִיוּ קוֹדֵם לִפְנֵי
אֶלְעָזָר כְּנָל, וְלִכְךָ תִּירֵץ רִשׁ"י סְרָס הַמִּקְרָא וְכו',
וְדו"ק. ט. אֵין לְהַקְשׁוֹת, מִמָּה שְׁבַעִים וְאַחַד (שם
טז, א) בִּיָּאֵר רַב מִתְנָה אֶת הַמְּשִׁנָּה שְׁאִין דִּינִין אֶת
הַשֵּׁבֶט, דִּהִינּוּ בְּנִשְׂיָא שְׁבַט שְׁחָטָא. לִפִּי שְׁהִמְאִירִי
(שם ד"ה וְלֹא) כְּתִב, שְׁאִין הַהֲלָכָה כְּרַב מִתְנָה, וְהוֹכִיחַ
כֵּן, מִמָּה שֶׁהִרְמַב"ם לֹא הִבִּיא פִירוּשׁ זֶה בְּסִפְרוֹ,
וְעִי"ש. י. כְּמוֹ שְׁנִינּוּ בְּסִנְהֶדְרִין (פֶּט, א).
יא. וּבִשְׁאֵלֶת אִיסוּר וְהִיתָר, כְּמוֹ הַשְּׁאֵלָה שֶׁל
הַטְּמָאִים בְּקִרְבֵּן פֶּסַח, לֹא הִיוּ צָרִיכִים אֲפִילוּ שְׁלֹשָׁה,
אַלֵּא דִי בְּהוֹרָאָה שֶׁל חֹכֵם אַחַד, וְלִכְךָ בּוֹדִיא הִיָּה
יָכוֹל רִשׁ"י לִפְרֹשׁ שְׁבֹאוּ מִתְחִילָה אֲצֵל אֶהֱרֵן, וְחִזְרָה
קוּשִׁית הָעוֹלָם.

ח. לִשּׁוֹן הָאוּר יִקְרוּת, מְקָשִׁים הָעוֹלָם, לְמָה גְּבִי
שְׁאֵלֶת טְמָאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם, תִּירֵץ רִשׁ"י שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבֵינָה
בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, וְאִמָּאִי לֹא תִירֵץ גַּם כֵּן סְרָס הַמִּקְרָא,
שֶׁהִיוּ שׁוֹאֲלִין תְּחִילָה לְאַהֲרֹן. וְנִרְאָה לְתִרְץ, דְּאִיתָא
בְּמַסְכַּת סוֹכָה דָּף כ"ה, 'וְהִיָּה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִיוּ טְמָאִים
לְנֶפֶשׁ אָדָם, אוֹתָן טְמָאִים מִי הִיוּ מִישָׁאֵל וְאַלְצַפֵּן הִיוּ
שְׁנִינּוּ מֵאֵל לְנֹדֵב וְאִבְיָהוּ, וְאִיתָא בְּפִרְשֵׁת בְּמִדְבָר בְּפִסּוּק
דְּנִשְׂיָא שְׁבַט לוי, רִאשׁ שְׁבַט הַקְּהָתִי, הִיָּה אֲלִיצַפֵּן בֵּן
עֻזִּיאֵל, וְכֵן אִיתָא בְּפִרְשֵׁת קֶרֶח (בְּמִדְבָר טז, א) בְּרִשׁ"י
דְּנִתְקַנָּא קֶרֶח עַל נִשְׂיָאוֹתוֹ שֶׁל אֲלִיצַפֵּן וְכו', וְאִיתָא
בְּמִשְׁנָה בְּסִנְהֶדְרִין אֵין דִּינִין אֶת הַשֵּׁבֶט וְלֹא אֶת
הַנְּשִׂיא אֲלֹא עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שְׁבַעִים וְאַחַד,
וְאִמְרִינֵן שֶׁם בְּגִמְרָא מִנָּה הָנִי מִיָּלִי, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת יח,
כו) 'אֶת הַדָּבָר הַקָּשֶׁה יִבְיָאוּן אֲלִיךְ', פִּירוּשׁ אֵל מִשָּׁה,
וּמִשָּׁה בְּמִקּוֹם שְׁבַעִים וְאַחַד קָאִי, לִפִּי שֶׁהִיָּה שְׁקוּל
כְּנִגְדֵי כּוֹלָם. וְהִשְׁתָּא מְבֹאֵר, דְּגְבִי טְמָאִים לֹא יָכוֹל
רִשׁ"י לְתִרְץ סְרָס הַמִּקְרָא, וְהִינּוּ שֶׁהִיוּ בָּאִים תְּחִילָה
לְאַהֲרֹן, אִי אֲפֻשֶׁר לומר הִכִּי, דִּהָא אוֹתָן אֲנָשִׁים הִיוּ

הַרְמֵב"ם בְּפֶרֶק ה' מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדִין (הלכה א), ועיי"ש.

וְזֶמָּה שֶׁנֶּרְאָה לְתַרְץ בְּסִבְרַת רִש"י הוּא, שֶׁמִּצִּינוּ בְּגִמְרָא שְׁלֹפְעָמִים נֹתְנִים רְשׁוֹת לָדוֹן, אֲבָל לֹא לְהוֹרוֹת, בְּדִאֲמִרְנָן (סנהדרין ה, א), יוֹרָה, יוֹרָה. יֵדִין, יֵדִין. וְכֵן פֶּסֶק הַרְמֵב"ם בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת

סְנֵהֲדִין (ה"ה), מִי שֶׁהוּא חָכָם, יֵשׁ לְבִית דִּין לִתֵּן לוֹ רְשׁוֹת לָדוֹן, וְלֹא לְהוֹרוֹת בְּאִסּוּר וְהִתֵּר, אוֹ לְהִפְךָ. וְהָכֵי נִמִּי יִתְרוֹ לֹא נָתַן עֲצָה לְמֹשֶׁה אֱלֹא לְהַעֲמִיד דִּינִים לָדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת, וְלֹא לְהוֹרְאוֹת שֶׁל אִסּוּר וְהִתֵּר, וְכֵן נִרְאֶה מִפְּשֻׁט הַפְּתוּב (שמות יח, יט-כ),

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

הַרְמֵב"ם בְּפֶרֶק ה' מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדִין (הלכה א), וְעֵינֵי שָׁם². ואם כן, אף שאלצפן היה נשיא, ודאי שהיה יכול לשאול את אהרן מה דינו לגבי קרבן פסח, אף שאהרן אינו שקול כמו סנהדרין של שבעים ואחד דיינים.

יכולים להרשות לתת רשות רק לדון דיני ממונות או רק להורות

וְזֶמָּה שֶׁנֶּרְאָה לְתַרְץ בְּסִבְרַת רִש"י הוּא, בְּהַקְדָּם מֵה שֶׁמִּצִּינוּ בְּגִמְרָא, שְׁלֹפְעָמִים הֵבִית דִּין נֹתְנִים רְשׁוֹת לְחֻכְמִים לָדוֹן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, אֲבָל לֹא לְהוֹרוֹת בְּדִינֵי אִסּוּר וְהִתֵּר, בְּדִאֲמִרְנָן בְּגִמְרָא (שם ה, א), יוֹרָה יוֹרָה יֵדִין יֵדִין³. – ששאל רבי חייא את רבי, על רבה בר חנה שהיה יורד לבבל, האם 'יורה' – אם יש לו רשות להורות שם בדיני איסור והיתר. והשיבו רבי, 'יורה' – יש לו רשות לכך. ושוב שאלו, 'ידון' – האם יש לו

רשות לדון שם בדיני ממונות. והשיבו רבי, 'ידון' – שיש לו רשות גם לכך⁴. וממה שחזר ושאלו על ההוראה בדיני ממונות, מבואר, שבית דין יכולים לפי רצונם, לסמוך את החכם ולהרשותו לדון רק באחד מהם. וְכֵן פֶּסֶק הַרְמֵב"ם בְּפֶרֶק ד' מֵהִלְכוֹת סְנֵהֲדִין (ה"ח) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, מִי שֶׁהוּא חָכָם, יֵשׁ לְבִית דִּין אֶת הַיְכוּלָת לִתֵּן לוֹ רְשׁוֹת לָדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת בְּלִבְדּוֹ, וְלֹא לְהוֹרוֹת בְּאִסּוּר וְהִתֵּר, אוֹ לְהִפְךָ – לִיתֵן לוֹ רְשׁוֹת לְהוֹרוֹת בְּאִסּוּר וְהִתֵּר וְלֹא לָדוֹן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת⁵.

יתרו הציע למשה שיעמיד אנשים רק לדון ולא להורות

וְהָכֵי נִמִּי – וְכֵן הִיא אֲצֵל מֹשֶׁה, יִתְרוֹ לֹא נָתַן עֲצָה לְמֹשֶׁה, אֲלֵא לְהַעֲמִיד דִּינִים – שְׂרִי אֲלֵפִים, וְשְׂרִי מֵאוֹת וְכו', כְּדִי לָדוֹן דִּינֵי מְמוֹנוֹת⁶, וְלֹא לְהוֹרוֹת הַהוֹרְאוֹת שֶׁל אִסּוּר וְהִתֵּר. וְכֵן נִרְאֶה מִפְּשֻׁט הַפְּתוּב שֶׁאִמְרָא יִתְרוֹ

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

להורות לכל התורה כולה, יש לבית דין לסמוך אותו וליתן לו רשות לדון, ולא להורות באיסור והיתר, או יתנו לו רשות באיסור והיתר, ולא לדון דיני ממונות, או יתנו רשות לזה ולזה, אבל לא לדון דיני קנסות, או לדון דיני קנסות, אבל לא להתיר בכורות במומין, או יתנו לו רשות להתיר נדרים בלבד, או לראות כתמים, וכן כל כיוצא בהן. וְזֶה וְכֵן כָּתַב הַרְמֵב"ם (שמות יח, כ) 'וְהוֹזַחְתָּ אֹתָם אֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַתּוֹרוֹת', ותודיע להם את הדרך אשר ילכו בה על פי התורה והמצוה. שתוהירם אתה מאד, ותלמדם התורה והמצוה וכו'. אבל במשפט אשר אמרת ושפסתי בין איש ובין רעהו, שים לך שופטים עמך. ובמכילתא דרבי שמעון בן יוחאי (פרשת יתרו כג) דרשו, 'ושפסו את העם' בדיני ממונות הכתוב מדבר.

יב. זה לשון הרמב"ם, ואין דנין לא את השבט שהודח כולו, ולא את נביא השקר, ולא את כהן גדול בדיני נפשות, אלא בבית דין הגדול, אבל דיני ממונות [של כהן גדול] בשלשה. יג. לשון הגמרא, כי הוה נחית רבה בר חנה לבבל, אמר ליה רבי חייא לרבי, בן אחי יורד לבבל, יורה, יורה. ידין, ידין. יתיר בכורות, יתיר. כי הוה נחית רב לבבל, אמר ליה רבי חייא לרבי, בן אחותי יורד לבבל, יורה, יורה. ידין, ידין. יתיר בכורות, אל יתיר. יד. והוצרך לקבל רשות לדון דיני ממונות, שאז יהיה דינו כדיין מומחה, שאף אם טעה בדין וחייב את הזכאי, יפטר מלשם. וזו לשון הרמב"ם, ויש להקל למנות כל מי שירצו לדברים יחידים, והוא שיהיה ראוי לכל הדברים, כיצד חכם מופלא שראוי

מִשָּׁה, וּמִשׁוֹם הָכִי, לֹא פִרַשׁ רִשִׁי עַל זֶה, סֶרֶם הַמִּקְרָא וְכו'. אִמָּנֶם בְּבִנּוֹת צִלְפַּחַד הָיָה דִין מְמוֹנּוֹת, וְיִכּוּלוֹת לִילָךְ בְּשָׂאֵר בְּתֵי דִינִים, וְהָיָה אֶפְשָׁר שְׁקָדֶם הָלְכוּ לֹאֲלַעְזֹר, וְאַחֲרֵי כֵן לִפְנֵי מִשָּׁה.

'הָיָה אִתָּה לָעַם וְכו' וְהִזְהַרְתָּ אִתָּהֶם אֵת הַחֲקִים וְאֵת הַתּוֹרֹת', וּפִרְשׁוּ בְּמִכְלֵתָא (שם), 'אֵת הַתּוֹרֹת' אֵלּוּ הַהוֹרָאוֹת. וְאִם כֵּן, בְּדִין הַטְּמָאִים הָיָה דִין שֶׁל אִסּוּר וְהִתֵּר, וְהָיָה לָהֶם לִילָךְ דְּקָא לִפְנֵי

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

לפני אהרן, שהרי רק משה היה מורה הוראות באיסור והיתר. ומשום הַכִּי, לֹא פִרַשׁ רִשִׁי עַל זֶה תִירוֹץ נֹסֵף שֶׁכֶּרֶם הַמִּקְרָא ודרשהו שהלכו לשאול את אהרן תחילה ורק אחר כך הלכו לשאול משה. אלא הביא רק את הפירוש שבאו לפני משה ולפני אהרן כשהיו שניהם יושבים ביחד בבית המדרש. אִמָּנֶם בְּבִנּוֹת צִלְפַּחַד שְׁהָיָה דִין מְמוֹנּוֹת - עֲנִין יְרוּשָׁת אֲבִיהֶם, וְהָיָה יְכוּלּוֹת לִילָךְ בְּשָׂאֵר בְּתֵי דִינִים שִׁידוּנוֹ אוֹתָם, לִפְנֵי שִׁמְשָׁה רַבִּינוֹ הַסְמִיךְ אוֹתָם לִכְךָ עַל פִּי עֲצַת יִתְרוֹ, וְהָיָה אֶפְשָׁר לֹמַר, שְׁקָדֶם הָלְכוּ לִפְנֵי הַסְנֵהדְרִין, ולפני הנשיאים, וְלֹאֲלַעְזֹר, וְרַק אַחֲרֵי כֵן - כִּשְׁלֹא יָדְעוּ כּוֹלָם לַהֲשִׁיבָן, הִלְכוּ לִפְנֵי מִשָּׁה^ט.

למשה (שמות יח, יט-כ) 'הָיָה אִתָּה לָעַם וְכו' וְהִזְהַרְתָּ אִתָּהֶם אֵת הַחֲקִים וְאֵת הַתּוֹרֹת', שִׁיתְרוּ אָמַר לְמֹשֶׁה רַבִּינוֹ, שֶׁהוּא עֲצָמוֹ יִזְהִיר אֵת הָעָם עַל 'הַחֲקִים וְהַתּוֹרֹת', וּפִרְשׁוּ בְּמִכְלֵתָא (שם) מֶה שֶׁאָמַר 'אֵת הַתּוֹרֹת' אֵלּוּ הַהוֹרָאוֹת שֶׁל אִסּוּר וְהִתֵּר^ט. נִמְצָא שֶׁלַעֲנִין הַהוֹרָאוֹת בְּאִסּוּר וְהִתֵּר, גַּם יִתְרוֹ הָיָה חִפֵּץ שִׁהְיוּ מְסוּרִים בְּיַד מֹשֶׁה לְבָדּוֹ, וְהוּא יוֹרֵה אוֹתָם לְכָל הָעָם, וְלֹא מְצִינוֹ שֶׁהָיָה רְשׁוּת מִמֶּשֶׁה רַבִּינוֹ לְאָדָם אַחֵר לְהוֹרֹת מִלְּבָדּוֹ.

דין קרבן פסח רק משה היה יכול להורות, ודין הירושה של בנות צלפחד גם הסנהדרין יכלו

וְאִם כֵּן, בְּדִין הַטְּמָאִים בִּקְרִבָּן פֶּסַח, שֶׁהוּא הָיָה דִין שֶׁל אִסּוּר וְהִתֵּר, וְהָיָה לָהֶם לִילָךְ לְשֹׂאֵל אוֹתוֹ דְּקָא לִפְנֵי מִשָּׁה, וְלֹא

צִיּוֹנִים וּמִקּוּדוֹת

משה, ואצל האנשים הטמאים בפסח שני פירש רק באופן אחד, שבבית המדרש היו יושבים. א. האור יקרות תירץ, שהאנשים הטמאים היו מישאל ואליצפן, ואליצפן היה נשיא הקהתי, ונשיא אין דנים את דינו אלא בפני בית דין של שבעים ואחד, ולכן אין לומר שעמדו תחילה לפני אהרן, אלא באו מיד לדון אצל משה שחשוב בבית דין של שבעים ואחד, אבל בנות צלפחד אפשר לפרש שבאו קודם אצל אלעזר. ב. דחיית תירוץ, שבנשיא לא נאמר הדין שדנים אותו רק בבית דין של שבעים ואחד, ועוד, גם מי שצריך לדון בפני שבעים ואחד, זה רק לגבי דיני נפשות. ג. ביאור רבינו, שאפשר ליתן רשות רק להורות או רק לדון, ומשה נתן רשות רק לדון, ולכן בנות צלפחד שבאו לדון דיני ממונות יכלו לבוא לפני אלעזר, והטמאים שבאו להוראה היו צריכים לבוא מיד אצל משה.

יז. לשון הפסוקים, 'עֲתָה שָׁמַע בְּקִלִּי אִיעָצָךְ וְהָיָה אֵלֶיךָ עֵמָךְ הָיָה אִתָּה לָעַם מִלֵּאֲלֵהִים וְהִבֵּאתָ אִתָּה אֵת הַדְּבָרִים אֶל הָאֲלֹהִים. וְהִזְהַרְתָּ אִתָּהֶם אֵת הַחֲקִים וְאֵת הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֵת הַדִּרְךְ יִלְכוּ בָּהּ וְאֵת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ'. יח. לשון המכילתא, 'וְהִזְהַרְתָּ אִתָּהֶם אֵת הַחֲקִים' אֵלּוּ גְזִירוֹת, וְאֵת הַתּוֹרֹת' אֵלּוּ הוֹרָאוֹת, כֵּךְ דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻעַ. יט. כדברי רבינו כן תירצו גם בתורת חיים (כ"ב קט, ב ד"ה אלא) וּבְשׁוֹרֹת פְּנִים מְאִירוֹת (ח"ב סימן כט). ויש לציין כי תירוץ של האור יקרות, מתיישב רק לדעת רבי עקיבא בגמרא סוכה, שהטמאים היו מישאל ואלצפן. ושם נחלקו עליו תנאים מי היו, ותירוץ של רבינו אינו תלוי בשיטות השונות.

תמצית הדרוש: ביאור הטעם שאצל בנות צלפחד פירש רש"י בשני אופנים או שבבית המדרש היו יושבים או שבאו תחילה אצל אלעזר ואחר כך לפני

לומדים זרע שמשון ורואים ישועות

ספר תולדות שמשון
על מסכת אבות

הספר שמחולל פלאות. אלפים נושעו בהבטחתו.

ישראל 02-80-80-500 ארה"ב 347-496-5657